

บทอาขยานภาษาไทย

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

พิมพ์ครั้งที่๒

บทกวีที่ดีเป็นพลังแห่งภูมิปัญญาทำให้ผู้อ่านผู้ฟังได้รับรสแห่งถ้อยคำ รู้จักความงามความดี และความ
จริงอันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และได้รับแบบอย่างในการแต่งคำประพันธ์ตามความสนใจ เป็นสื่อ
ส่งเสริมจิตสำนึกและร่วมกันของคนไทยในฐานะรกร่วมทางวัฒนธรรมการเรียนการสอนภาษาไทยในอดีต
จวบจนปัจจุบัน ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษา ครูผู้สอนได้ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าว จึงกำหนด
ให้ผู้เรียนท่องจำบทกวีที่ดี ที่คัดสรร หรือที่เรียกว่าบทอาขยานสืบเนื่องมาทุกหลักสูตร

หนังสืออ่านเพิ่มเติม **บทอาขยานภาษาไทย** ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
๒๕๕๑ นี้ สิ่งปรับปรุงคือ ปรับจากคำว่าช่วงชั้นเป็นชั้นปี สำหรับการศึกษาภาคบังคับและยังคงคำว่าช่วงชั้น
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และประกาศ
กระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๕๑ และปรับข้อความบางตอนแก้ไขตัวสะกดการันต์ให้ถูกต้อง ซึ่งคณะกรรมการกำหนด
แนวทางและพิจารณาคัดเลือกบทอาขยานภาษาไทย มีผู้เชี่ยวชาญศาสตราจารย์วิพุธ โสภวงศ์ เป็นประธาน
กรรมการและจัดทำคำอธิบายเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจบทอาขยานให้ดียิ่งขึ้น การกำหนดบทอาขยานบทหลัก
และเสนอตัวอย่างบทเลือกคณะกรรมการฯ ได้พิจารณา ให้สอดคล้องกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง วรรณคดีสำหรับจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
๒๕๕๑ ประกาศ ณ วันที่ ๘ ธันวาคม พ. ศ. ๒๕๕๑

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขอขอบคุณคณะกรรมการฯ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
ในการจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีไว้ ณ โอกาสนี้ และหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์
ต่อการจัดการศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ หากมีข้อเสนอแนะ
เพื่อปรับปรุงแก้ไขกรุณาแจ้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อดำเนินการแก้ไขให้สมบูรณ์
ยิ่งขึ้นไป

นายชินภัทร ภูมิรัตน
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ตุลาคม ๒๕๕๓

บทนำ

บทอาขยานหรือบทประพันธ์ที่คัดเลือกมาให้นักเรียนท่อง ซึ่งครูได้แนะนำแนวทางให้นักเรียนทำความเข้าใจก่อนท่อง รวมทั้งนักเรียนได้มีโอกาสท่องบทอาขยานพร้อมกันทั้งห้องเรียนนั้น จะเป็นผลทำให้ผู้ที่เคยท่องบทอาขยานหวนรำลึกถึงบรรยากาศของการท่องอาขยานว่าเป็นช่วงเวลาที่น่าประทับใจ การจดจำบทอาขยานได้อย่างแม่นยำและสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้เกิดการสืบทอดทางวัฒนธรรมและเป็นการปลูกสำนึกให้เยาวชนรู้สึกซาบซึ้งในบทประพันธ์แต่เยาว์วัย การท่องบทอาขยานจึงไม่ใช่การท่องแบบนกแก้วนกขุนทอง แต่เป็นการท่องเพื่อให้เกิดการจำและรับรู้เกิดทักษะทางภาษา เกิดความซาบซึ้ง เห็นคุณค่าในความงามของภาษา และได้ข้อคิดนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิต

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าของภาษาไทยและซาบซึ้งในความไพเราะของบทร้อยกรอง
๒. เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และข้อคิดที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียน
๓. เพื่อเป็นสื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางวัฒนธรรมร่วมกันของคนในชาติ
๔. เพื่อเป็นพื้นฐานการแต่งคำประพันธ์ของนักเรียน

ประเภทของบทอาขยาน

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการท่องบทอาขยาน และสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง วรรณคดีสำหรับจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ประกาศ ณ วันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ คณะกรรมการกำหนดแนวทางและพิจารณาคัดเลือกบทอาขยานภาษาไทย ได้พิจารณาคัดเลือกและวางแนวทางการท่องบทอาขยานสำหรับนักเรียน นอกจากนี้ยังเห็นควรเปิดโอกาสให้บุคลากรในท้องถิ่น ได้แก่ ครู บิดามารดา ผู้ปกครอง และนักเรียนมีส่วนร่วมคัดเลือกบทอาขยานด้วย จึงได้กำหนดบทอาขยานเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑. บทหลัก

บทหลัก หมายถึง บทอาขยานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้นักเรียนท่องจำเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั่วประเทศ ส่วนใหญ่คัดเลือกจากวรรณคดีที่กำหนดให้เรียนตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง วรรณคดีสำหรับการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ประกาศ ณ วันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยกำหนดตอนที่ไพเราะถูกต้องตามฉันทลักษณ์ และให้คติสอนใจ

๒. บทรอง

บทรอง หมายถึง บทอาขยานที่นักเรียนเลือกท่องตามความสนใจมิได้เป็นการบังคับ โดยอาจเลือกท่องจากบทอาขยานที่กระทรวงศึกษาธิการคัดเลือกไว้ หรือบทประพันธ์ที่ครูผู้สอนแนะนำเพิ่มเติม หรือเป็นบทอาขยานที่นักเรียนชอบ นักเรียนแต่งขึ้นเองหรือผู้ปกครอง ผู้มีความสามารถในท้องถิ่นแต่งขึ้นก็ได้ การที่นักเรียนรู้จักคัดเลือกบทประพันธ์ที่มีคุณค่าและท่องจำไว้ใช้ประโยชน์ย่อมแสดงถึงความเป็นผู้รู้จักคิด ความเป็นผู้มีเหตุผล มีสุนทรียรสทางภาษา ทำให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจในการท่องบทอาขยานมากยิ่งขึ้น

เกณฑ์การกำหนดเป็นบทอาขยาน

ในการคัดเลือกบทประพันธ์ร้อยกรองมาเป็นบทอาขยานนั้น กระทรวงศึกษาธิการมีแนวทางการคัดเลือกบทประพันธ์ที่มีลักษณะ ดังนี้

๑. มีสุนทรียรสทางภาษา คือ ใช้ภาษาที่ไพเราะ งดงาม ให้ความหมายลึกซึ้งกินใจ
๒. ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ให้ข้อคิดและแนวทางดำเนินชีวิตที่ดีงาม
๓. มีรูปแบบและฉันทลักษณ์ที่หลากหลาย ถูกต้อง เหมาะสมกับวัยและระดับชั้น
๔. มีเนื้อหายากง่ายเหมาะสมกับวัยและความยาวพอควร

ตามเกณฑ์นี้ ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนสามารถใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกบทอาขยานบทเลือกได้ และอาจเพิ่มเติมเกณฑ์ได้ตามดุลพินิจ

การใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม บทอาขยานภาษาไทย

หนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย **บทอาขยานภาษาไทย** มีเนื้อหาประกอบด้วยบทประพันธ์ที่กำหนดเป็นบทอาขยาน ทั้งบทหลักและบทเลือก พร้อมอธิบายความหมายของคำหรือข้อความ รวมทั้งจัดทำคำอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับคำประพันธ์นั้น ๆ ไว้ด้วย ได้แก่ ผู้แต่ง ที่มาของเรื่อง ฉันทลักษณ์ คุณค่า และข้อสังเกตบางประการ นักเรียนควรได้ศึกษาทำความเข้าใจสาระและคุณค่าของบทประพันธ์ ซึ่งนอกจากจะมีคุณค่าตามที่ยกไว้ในเล่มนี้แล้ว นักเรียนก็อาจนึกถึงคุณค่าด้านอื่น ๆ เพิ่มอีก เพื่อท่องจำบทอาขยานอย่างมีความหมาย และนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

บทอาขยานบทหลักส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาในวรรณคดีที่กำหนดให้เรียนตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง วรรณคดีสำหรับจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ประกาศ ณ วันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งจัดพิมพ์อยู่ในหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของแต่ละชั้นอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม มีบทอาขยานบทหลักบางบทเพิ่มเติมจากที่กำหนดตามประกาศดังกล่าว และหากไม่ได้ปรากฏอยู่ในหนังสือเรียน ครูอาจให้นักเรียนคัดหรือสำเนาไว้สำหรับท่องจำได้

สถานศึกษาจึงไม่จำเป็นต้องบังคับให้นักเรียนมีหนังสืออ่านเพิ่มเติมบทอาขยานภาษาไทยไว้ประจำตัว แต่ควรจัดหาหนังสือไว้ในห้องสมุดหรือมุมหนังสือในสถานศึกษาให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนในแต่ละระดับชั้น เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง และทำให้นักเรียนได้มีโอกาสคัดบทประพันธ์เพื่อฝึกลายมือให้สวยงามอีกด้วย

การจัดการเรียนรู้บทอาขยานภาษาไทย

การจัดการเรียนรู้บทอาขยานภาษาไทย มีข้อควรคำนึงละดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการท่องบทอาขยาน เช่น

๑. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจบทอาขยานด้านคุณค่า ลักษณะคำประพันธ์ ความหมายของศัพท์ ความหมายของบทประพันธ์และข้อคิดที่ได้จากบทอาขยานนั้น

๒. ให้นักเรียนอ่านออกเสียงบทอาขยาน เพื่อให้ครูได้ทราบว่าอ่านถูกต้องหรือไม่ โดยอ่านตามหลักการอ่านทั่วไป และตามอักขรวิธี เช่น ออกเสียงคำ ออกเสียงตัว ร ล ควบกล้ำ ให้ถูกต้อง อ่านได้ถูกจังหวะและแบ่งวรรคตอนได้ถูกต้องตามความหมายของคำ บริบทของคำ และตามลักษณะคำประพันธ์ประเภทนั้น ๆ

๓. ฝึกอ่านทำนองเสนาะให้ได้สุนทรีย์รสจากบทประพันธ์ ถูกทำนอง ลีลาของบทประพันธ์และชนิดใช้น้ำเสียงแสดงอารมณ์และความรู้สึกตามเนื้อหา เช่น บทเศร้าโศกรำพึงรำพันควรอ่านทอดเสียงแผ่วเบา และผ่อนเสียงให้นุ่มนวล ถ้าเป็นบทโกรธหรือบทต่อสู้ควรอ่านเต็มเสียง เน้นเสียงให้หนัก เน้นจังหวะค่อนข้างเร็ว จะทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์คล้อยตามไปด้วย

๔. สร้างบรรยากาศให้เกิดความพร้อมเพรียงและเพลิดเพลินในการท่องบทอาขยาน โดยห้องแบบทำนองเสนาะพร้อม ๆ กันทั้งห้องเรียน เพื่อให้จำได้แม่นยำยิ่งขึ้นและมีความรู้สึกสำนึกทางวัฒนธรรมร่วมกัน

๕. อาจจัดกิจกรรมอื่นที่น่าสนใจ เช่น

๕.๑ นำบทอาขยานมาขับร้องโดยใส่ทำนองเพลงไทย และดัดแปลงใส่ทำนองเพลงไทยสากลสมัยปัจจุบันตามความสนใจของนักเรียนได้ การบรรจุทำนองเพลงไทยในบทอาขยานอาจพิจารณาถึงที่มาของเพลงและบทประพันธ์ร้อยกรองว่าโบราณจารย์ได้กำหนดทำนองเพลงไทยสำหรับบทประพันธ์ร้อยกรองนั้น ๆ หรือไม่ อาจยึดตามที่กำหนดไว้แล้วแต่เดิม หรือกำหนดทำนองเพลงไทยขึ้นใหม่ โดยอาจพิจารณาจังหวะ ลีลา ท่วงทำนอง และอารมณ์ของเพลงที่เหมาะสมกับบทประพันธ์ และเหมาะกับวัยของนักเรียน ไม่ยากจนเกินไป

๕.๒ จัดกิจกรรมให้หลากหลายและเหมาะสมกับบทประพันธ์ร้อยกรองนั้น ๆ เช่น แบ่งกลุ่มแสดงจินตลีลาหรือแสดงท่ารำประกอบความคิดเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับบทอาขยานให้ได้ความคิดที่แตกฉาน จัดหาวิทยากรมาให้ความรู้เพิ่มเติม พูดได้ว่าที่ พูดหรือเขียนวิเคราะห์วิจารณ์ เขียนตามคำบอก เขียนเพื่อพัฒนาลายมือ เขียนเพื่อทดสอบความเข้าใจ เขียนอธิบายความ และเขียนเรียงความ

๕.๓ วาดภาพโดยใช้จินตนาการที่เกิดจากการท่องจำบทอาขยาน หรือค้นหาภาพที่มีผู้วาดแล้วมาแลกเปลี่ยนกัน อภิปรายร่วมกันเพื่อส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางศิลปะควบคู่กับงานประพันธ์

อนึ่ง ข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้น ครูพึงตระหนักว่านักเรียนอาจบรรลุวัตถุประสงค์ได้ไม่พร้อมกันทุกคน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับชั้นเรียน วัย ความถนัด และความสามารถของแต่ละคน

บทอาขยานบทหลัก

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

แมวเหมียว

แมวเอ๋ยแมวเหมียว

รูปร่างประเปรียวเป็นนักหนา

ร้องเรียกเหมียวเหมียวเดี๋ยวก็มา

เคล้าแข้งเคล้าขาน่าเอ็นดู

รู้จักเอารักเข้าต่อตั้ง

คำคำข้านั่งระวังหนู

ควรนับว่ามีนุกตัญญู

พอดูอย่างไว้ใส่ใจเอ๋ย

นายทัต เปரியุ

ฝนตกแดดออก

ฝนตกแดดออก

โผผินบินไป

ไปพบมะพร้าว

พื้มะพร้าวใจกว้าง

ฝนตกแดดออก

พohายเหนื่อยอ่อน

ขอบใจพื้มะพร้าว

น้ำใจผูกพัน

นกกระจอกแปลกใจ

ไม่รู้หนทาง

นกหนาวครวญคราง

ขอพักสักวัน

นกกระจอกพักผ่อน

บินจรผายผัน

ถึงคราวช่วยกัน

ไม่ลืมบุญคุณ

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

กาดำ

กาเอ๋ยกาดำ

รู้จำรู้จักรักเพื่อน

ได้เหยื่อเผื่อแผ่ไม่แฆแฆ

รีบเตือนพวกพ้องร้องเรียกมา

เกลื่อนกลุ่มรุมล้อมพร้อมพริก

น่ารักน้ำใจกระไรหนา

การเผื่อแผ่แนะพ่อนูจตุกา

มันโอบอารีรักดีนะเอ๋ย

นายแก้ว

รักษาป่า

นกเอยนกน้อยน้อย

ขนขาวราวสำลี

ทุกทิศเจ้าเที่ยวท่อง

มีป่าพาสุขใจ

ผู้คนไม่รู้โรค

อากาศไร้พิษสาร

คนสัตว์ได้พึ่งป่า

สิ้นป่าเหมือนสิ้นใจ

บินล่องลอยเป็นสุขศรี

อากาศดีไม่มีภัย

ฟ้าสีทองอันสดใส

มีต้นไม้มีลำธาร

นับเป็นโชคสุขสำราญ

สัตว์ขึ้นบานดินชื่นใจ

มารักษาป่าไม่ไทย

ช่วยปลูกใหม่ไว้ทดแทน

นภาลักษณ์ สุวรรณธาดา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

เด็กน้อย

เด็กเอ๋ยเด็กน้อย

ความรู้เจ้ายังด้อยเร่งศึกษา
เมื่อเติบโตใหญ่เราจะได้มีวิชา
เป็นเครื่องหาเลี้ยงชีพสำหรับตน
ได้ประโยชน์หลายสถานเพราะการเรียนรู้
จงพากเพียรไปเถิดจะเกิดผล
ถึงลำบากตรากตรำก็จำทน
เกิดเป็นคนควรหมั่นขยันเอ๋ย

ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง

วิชาหนาเจ้า

หนังสือเป็นต้น	เกิดมาเป็นคน
ถ้ามันไม่รู้	วิชาหนาเจ้า
เพื่อนฝูงเยาะเย้ย	อดสูอายเขา
	ว่าเง่าว่าโง่
	กลางคนเกิดมา
ไม่รู้วิชา	เคอะอยู่จนโต
ไปเป็นข้าเขา	เพราะเง่าเพราะโง่
บ้างเป็นคนโง่	เทียวขอกี่มี
	ถ้ารู้วิชา
ประเสริฐหนักหนา	ชูหน้าราศี
จะไปแห่งใด	มีคนปรานี
ยากไร้ไม่มี	สวัสดีมงคล

ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

พระอภัยมณี

ตอน สุดสาครเข้าเมืองการเวก

บัดเดี๋ยวดังห่างแห่งวังเวงแว่ว

เห็นโยคีซึ่งรุ่งฟุ้งออกมา
แล้วสอนว่าอย่าไว้ใจมนุษย์
ถึงเถาวัลย์พันเกี่ยวที่เลี้ยวลด
มนุษย์นี้ที่รักอยู่สองสถาน
ที่พึ่งหนึ่งพึ่งได้แต่กายตน
แม้ใครรักรักมั่งชังชังตอบ
รู้สิ่งใดไม่สู้รู้วิชา
จงคิดตามไปเอาไม้เท้าเถิด
พอเสร็จจคำสำแดงแจ้งคดี

สะดุ้งแล้วเหลียวแลชะเง้อหา
ประคองพาขึ้นไปจนบรรพต
มันแสนสุดลึกล้ำเหลือกำหนด
ก็ไม่คิดเหมือนหนึ่งในน้ำใจคน
บิดามารดาก็รักมักเป็นผล
เกิดเป็นคนคิดเห็นจึงเจรจา
ให้รอบคอบคิดอ่านนะหลานหนา
รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี
จะประเสริฐสมรักเป็นศักดิ์ศรี
รูปโยคีหายวับไปกับตา

พระสุนทรโวหาร (ภู่)

สยามานุสสติ

ใครรานใครรุกด้าว
ไทยรบจนสุดใจ
เสียเนื้อเลือดหลังไหล
เสียชีพไปเสียสิ้น
หากสยามยังอยู่ยั้ง
เราก็เหมือนอยู่คง
หากสยามพินาศลง
เราก็เหมือนมอดม้วย

แดนไทย
ชาติดิน
ยอมสละ สิ้นแล
ชื่อก้องเกียรติงาม
ยืนยง
ชีพด้วย
ไทยอยู่ ได้ฤา
หมดสิ้นสกุลไทย

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

วิชาเหมือนสินค้า

วิชาเหมือนสินค้า	อันมีค่าอยู่เมืองไกล
ต้องยากลำบากไป	จึงจะได้สินค้ามา
จงตั้งเอากายเจ้า	เป็นสำเภาอันโสภာ
ความเพียรเป็นโยธา	แขนซ้ายขวาเป็นเสาใบ
นิ้วเป็นสายระยางค์	สองเท้าต่างสมอใหญ่
ปากเป็นนายงานไป	อชฌาสัยเป็นเสปียง
สติเป็นหางเสือ	ถือท้ายเรือไว้ให้เที่ยง
ถือไว้อย่าให้เอียง	ตัดแล่นเลี้ยงข้ามคงคา
ปัญญาเป็นกล้องแก้ว	ส่องดูแถวแนวหินผา
เจ้าจงเอาหุตา	เป็นล้าต้ำฟิงดูลม
ชี้เกียดคือปลาร้าย	จะทำให้ลายให้เรือจม
เอาใจเป็นปิ่นคม	ยิงระดมให้จมไป
จึงจะได้สินค้ามา	คือวิชาอันพิสมัย
จงหมั่นมั่นหมายใจ	อย่าได้คร้านการวิชา

ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

สังข์ทอง

เมื่อนั้น

พระแม่ไปป่าเป็นอาจิณ
จะใคร่ออกช่วยพระแม่เจ้า
เหนื่อยยากลำบากกายา
ไม่ว่าลูกน้อยเป็นหอยปู
พระคุณล้ำลภพไตร
ไก่อป่าพาฝูงมากินข้าว
ค้อยเขี่ยเรียรายทั้งดินदान
เยียมลอดสอดดูทั้งซ้ายขวา
ออกจากสังข์ปล้นทันใด
กอบเก็บข้าวหกที่ตกดิน
เหลียวดูผู้คนชนนี
หุงข้าวหาปลาไว้ทำแม่
ช่วยขับไก่อป่าประสาจน

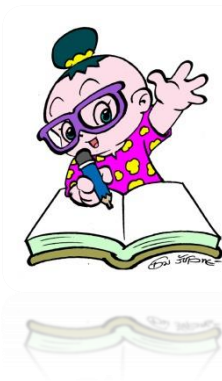
พระสังข์ซ่อนอยู่ที่รูสิ้น
ในจิตคิดถวิลทุกเวลา
สงสารผ่านเกล้าเป็นหนักหนา
กลับมาจนค่าแล้วรำไร
อุ้มชูชมชิตพิสมัย
จะออกให้เห็นตัวก็กลัวการ
ของพระแม่เจ้าอยู่ฉาวฉาน
พระมารดามาเห็นจะรำไร
จะเห็นใครไปมาก็หาไม่
ฉวยจับไม่ได้ไล่ตี
ผันผินลอบลับขยับหนี
จะหนีเข้าสังข์กำบังตน
ดูแลจัดแจงทุกแห่งหน
สาละวนเล่นพลางไม่ห่างดู

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

โคลงโลกนิติ

เสียดินสงวนศักดิ์ไว้
เสียดักดิ์สู้ประสงค์
เสียร์ู้เร่งดำรง
เสียดัตย์อย่าเสียดู
ความรู้ดูยิ่งล้ำ
คิดว่าควรเมื่อนับ
เพราะเหตุจกอยู่กับ
โจรจักเบียนบ่ได้
เว้นวิจารณ์ว่างเว้น
เว้นที่ถามอันยัง
เว้นเล่าลิขิตสัง-
เว้นตั้งกล่าวผู้

วงศ์หงส์
สิ่งรู้
ความสัตย์ ใว์นา
ชีพม้วยมรณา
สินทรัพย์
ยิ่งไซ้
กายอาต- มานา
เร่งรู้เรียนเอา
สดับฟัง
ไปรู้
เกตว่าง เว้นนา
ปราชญได้ถามี

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

ขุนช้างขุนแผน

ตอน กำเนิดพलयางม

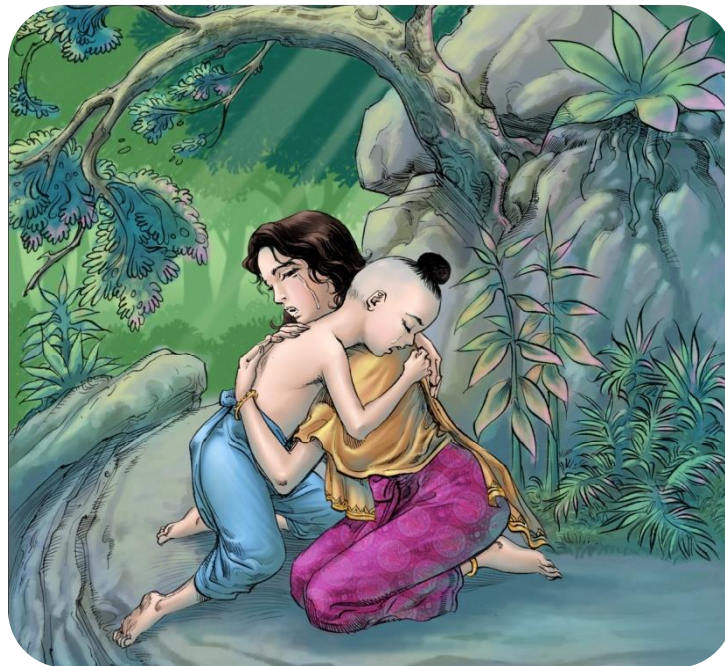
แม่รักลูกลูกก็รู้ยู่ว่ารัก
จะกินนอนนอนว่าเมตตาเตือน
แม่วันทองของลูกจงกลับบ้าน
จะกัมน้ำลาไปมิได้กลัว

นางกอดจูบลูบหลังแล้วสั่งสอน
พ่อไปตีศรีสวัสดิ์กำจัดภัย
ลูกผู้ชายลายมือนั้นคือยศ
แล้วพาลูกออกมาข้างท่าเกวียน

ลูกก็ดูแลแม่แม่ดูลูก
สะอื้นรำอำลาด้วยอาลัย
เหลียวหลังยังเห็นแม่แลเชม้น
แต่เหลียวเหลียวเลี้ยวลับวันวิญญูณณ์

คนอื่นสักหมิ่นแสนไม่แมนเหมือน
จะจากเรือนร้างแม่ไปแต่ตัว
เขาจะพาลว่ารุ่นแม่ทูนหัว
แม่อย่ามัวหมองน้กจงหักใจ
อำนาจพรพलयน้อยละห้อยให้
จนเติบโตใหญ่ยิ่งยอดได้บวชเรียน
เจ้าจงอดส่ำห์ทำสม่าเสมียน
จะจากเจียนใจขาดอนาถใจ
ต่างพันผูกเพียงว่าเลือดตาไหล
แล้วแข็งใจจากนางตามทางมา
แม็กก็เห็นลูกน้อยละห้อยหา
โอ้เปล่าตาต่างสะอื้นยื่นตะลิ่ง

พระสุนทรโวหาร (ภู่)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

นิราศภูเขาทอง

มาถึงบางครุณีทวีโคก
 ไอ้สุธาหนาแน่นเป็นแผ่นพื้น
 เมื่อเคราะห์ร้ายกายเราก็ต้านี้
 ล้วนหนามหนึบเจ็บแสบคับแคบใจ
 ถึงเกร็ดย่านบ้านมอญแต่ก่อนเก่า
 เดียวนี้มอญถอนไรจุกเหมือนตุ๊กตา
 ไอ้สามัญผันแปรไม่แท้เที่ยง
 นี่หรือจิตคิดหมายมีหลายใจ
 ถึงบางพุดพุดดีเป็นศรีศักดิ์
 แม้นพุดชั่วตัวตายทำลายมิตร

ยามวิโยคยากใจให้สะอื้น
 ถึงสี่หมื่นสองแสนทั้งแดนไตร
 ไม่มีที่พสุธาจะอาศัย
 เหมือนนกไร่ร้างเร่อยู่เอกรา
 ผู้หญิงเกล้ามวยงามตามภาษา
 ทั้งผัดหน้าจับเขมาเหมือนชาวไทย
 เหมือนอย่างเอียงชายหญิงทิ้งวิสัย
 ที่จิตใครจะเป็นหนึ่งอย่าพึงคิด
 มีคนรักรสถ้อยอร่อยจิต
 จะชอบผิดในมนุษย์เพราะพุดจา

พระสุนทรโวหาร (ภู่)

โคลงโลกนิติ

พระสมุทรสุดลือกัณ	คณนา
สายดั่งทิ้งทอดมา	หยั่งได้
เขาสูงอาจวัดวา	กำหนด
จิตมนุษย์นี้ไซ้	ยากแท้หยั่งถึง

ก้านบัวบอกลือกัณ	ชลธาร
มารยาทส่อสันดาน	ชาติเชื้อ
โอดฉลาดเพราะคำขาน	ควรทราบ
หย่อมหญ้าเหี่ยวแห้งเรือ	บอกร้ายแสงดิน

โคควายวายชีฟได้	เขาหนิง
เป็นสิ่งเป็นอันยัง	อยู่ไซ้
คนเด็ดดับสูญสัง-	ขารร้าง
เป็นชื่อเป็นเสียงได้	แต่ร้ายกับดี

เพื่อนกิน สิ้นทรัพย์แล้ว	แห่งหนี
หาง่าย หลายหมื่นมี	มากได้
เพื่อนตาย ถ่ายแทนชี-	วาอาตม์
หายาก ฝากผีไซ้	ยากแท้จักหา

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

โคลงสุภาชิตนฤทมนการ

๑. เพราะความดีทั่วไป

ทำดีไปเลือกวัน	ผู้ใด ไตเฮย
แต่ผู้กโมตรีไป	รอบข้าง
ทำคุณอุตหนุนใน	การชอบ ธรรมนา
ไร้ศัทรูปองมล้าง	กลับช่องสรรเสริญ

๓. เพราะถามฟังความก่อนตัดสิน

ยินคติมีเรื่องน้อย	ใหญ่ไฉน ก็ดี
ยังปลงเห็นไป	เด็ดด้วน
ฟังตอบขอบคำไข	คิดใคร่ ครวญนา
ห่อนตัดสินห้วนห้วน	เหตุด้วยเบาความ

๔. เพราะคิดเสียก่อนจึงพูด

พาที่มีสติรั้ง	รอคิด
รอบคอบชอบแลผิด	ก่อนพร้อง
คำพูดพ่างลิขิต	เขียนร่าง เรียงแฮ
ฟังเพราะเสนาจะต้อง	สอดทั้งห่างภัย

๗. เพราะขอโทษบรรดาที่ได้ผิด

ใดกิจผิดพลาดแล้ว	ไปละ ลืมเลย
หย่อนทิวิมานะ	อ่อนน้อม
ขอโทษเพื่อคารวะ	วายบาท หมายแฮ
ดีกว่าปดอ้อมค้อม	คิดแก้โดยโกง

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

บทเสภาสามัคคีเสวก

ตอน วิศวกรรมา

อันชาติใดไร้ศานติสุขสงบ

ณ ชาตินั้นนรชนไม่สนใจ

แต่ชาติใดรุ่งเรืองเมืองสงบ

ย่อมจ้านงศิลปาส่างงาม

อันชาติใดไร้ช่างชำนาญศิลป์

ใครใครเห็นไม่เป็นที่จำเรียดา

ศิลปกรรมนำใจให้สร้างโคก

จำเรียดาพาใจให้สบาย

แม้ผู้ใดไม่นิยมชมสิ่งงาม

เพราะขาดเครื่องระงับดับรำคาญ

เพราะการช่างนี้สำคัญอันวิเศษ

จึงยกย่องศิลปกรรมนั้นทั่วไป

ต้องมัวรบราญรอนหาผ่อนไม่

ในกิจศิลปะวิไลละวาดงาม

ว่างการรบอริพลอันสิ้นหลาม

เพื่ออร่ามเรืองระยับประดับประดา

เหมือนนารินไร้โฉมบรรโลมสง่า

เขาจะพากันแย้ให้อับอาย

ช่วยบรรเทาทุกข์ในโลกให้เหือดหาย

อีกร่างกายก็จะพลอยสุขสราญ

เมื่อถึงยามเศร้าอรุณาสงสาร

โอสถใดจะสมานซึ่งดวงใจ

ทุกประเทศนানাทั้งน้อยใหญ่

ศรีวิไลวิวาสติเป็นศรีเมือง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

อิศรญาณภาษิต

ชายข้าวเปลือกหญิงข้าวสารโบราณว่า	น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่าอชฌาสัย
เราก็จิตคิดดูเล่าเขาก็ใจ	รักกันไว้ดีกว่าชิงระวังการ
ผู้ใดดีติดต่ออย่างอกิจ	ผู้ใดผิดผ่อนพักอย่าหักหาญ
สิบตีก็ไม่ถึงกับกิ่งพาล	เป็นชายชาญอย่าเพ้อคาดประมาทชาย
รักสั้นนั้นให้รู้อยู่เพียงสั้น	รักยาวนั้นอย่าให้เย็นเกินกฎหมาย
มีไข้ตายแต่เขาเราก็ตาย	แขนงดูฟ้าอย่าให้อายแก่เทวดา
อย่าดูถูกบุญกรรมว่าทำน้อย	น้ำตาลย่อยเมื่อไรได้หนักหนา
อย่านอนเปล่าเอากะจกยกออกมา	ส่องดูหน้าเสียทีหนึ่งแล้วจึงนอน

หม่อมเจ้าอิศรญาณ

บทพากย์เอราวัณ

อินทรชิตบิดเป็นกายนิน	เหมือนองค์อมรินทร์
ทรงคชเอราวัณ	
ช่างนิรมิตฤทธิ์แรงแข็งขัน	เผือกม่วงผิวพรรณ
สีสังข์สะอาดโอฬาร	
สามสิบสามเศียรโสภา	เศียรหนึ่งเจ็ดงา
ตั้งเพชรรัตนรูจี	
งาหนึ่งเจ็ดโบทครณี	สระหนึ่งย่อมมี
เจ็ดกออุบลบันดาล	
กอหนึ่งเจ็ดดอกดวงมัลย์	ดอกหนึ่งแบ่งบาน
มีกลีบได้เจ็ดกลีบผกา	
กลีบหนึ่งมีเทพธิดา	เจ็ดองค์โสภา
แฉ่งน้อยลำพานงพาล	
นางหนึ่งย่อมมีบริวาร	อีกเจ็ดเยาวมัลย์
ล้วนรูปนิรมิตมารยา	
จับระบำรำร่ายสายหา	ชำเลื่องทางตา
ทำที่ดังเทพอัปสร	
มีวิมานแก้วงามบวร	ทุกเทศกฤษุช
ตั้งเวไชยันต์อมรินทร์	

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ นมัสการมาตาปิตุคุณ

ข้าขอนบชนกคุณ
ผู้กอบนุกูลพูน
พุ่มฟักทะนุถนอม
แสนยากเท่าไร ๆ
ตรากทนระคนทุกข์
ปกป้องซึ่งอันตราย
เปรียบหนักชนกคุณ
ใหญ่พื้นพสุณธรา
เหลือที่จะแทนทด
แท้บูชาในยอัน

ชนนี้เป็นค้ำมูล
ผดุงจวบเจริญวัย
บบำราศนिरาไกล
บคิดยากลำบากกาย
ถนอมเลี้ยงดู้วย
จนได้รอดเป็นกายา
ชนนี้คือญาติ
ก็บเทียบบเทียมทัน
จะสนองคุณนันต์
อุดมเลิศประเสริฐคุณ

พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร)

นมัสการอาจารย์คุณ

อนึ่งข้าค้ำับน้อม
โอบเอื้อและเจือจุน
ยัง บ ทราบก็ได้ทราบ
ชี้แจงและแบ่งปัน
จิตมากด้วยเมตตา
เหมือนท่านมาแกล้งเกณฑ์
ขจัดเขลาบรรเทาโม –
กังขา ณ อารมณ
คุณส่วนนี้ควรนับ
ควรนึกและตรึกใน

ต่อพระครูผู้การุญ
อนุสาสน์ทุกสิ่งสรรพ
ทั้งบุญบาปทุกสิ่งอัน
ขยายอัตถิให้ชัดเจน
และกรุณา บ เอียงเอน
ให้ฉลาดและแหลมคม
หะจิตมีดีที่จุนงม
ก็สว่างกระจ่างใจ
ถือว่าเลิศ ณ แดนไตร
จิตน้อมนิยมชม

พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย จารยางกูร)

อิเหนา

ตอน คีตกะหมังกุหนิง

ว่าพลางทางชมคณานก	โผนผกจับไม้อิงมี
เบญจวรรณจับวัลย์ขาลี	เหมือนวันพีไกลสามสุตมา
นางนวลจับนางนวลนอน	เหมือนพีแนบนวลสมรจินตะหรา
จากพรากจับจากจันรรจา	เหมือนจากนางสการะวาตี
แขกเต้าจับเต้าร้างร้อง	เหมือนร้างห้องมาหยาร์ศมี
นกแก้วจับแก้วพาที	เหมือนแก้วที่ทั้งสามสั่งความมา
ตระเวนไพรร่อนร้องตระเวนไพร	เหมือนเวรใดให้นิราศเสนาหา
เค้าโมงจับโมงอยู่เอกา	เหมือนพีนับโมงมาเมื่อไกลนาง
คับแคจับแคสันโดษเดี่ยว	เหมือนเปล่าเปลี่ยวคับใจในไพรกว้าง
ชมวิหคนกไม่ไปตามทาง	คะนึ่งนางพลางรีบโยธี ฯ

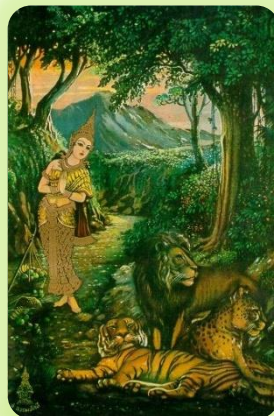
พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

มหาเวสสันดรชาดก

กัณฑ์มัทรี

“...จึงตรัสว่าไอ้อ้อเวลาปานฉะนี้เอ๋ยจะมีติดดิน จวนจะสิ้นคืนก่อนรุ่งไปเสียแล้วหรือกระไรไม่รู้เลย พระพายรำเพยพัดมารีเรืออยู่เฉื่อยฉิว ออกแม่น้ำให้อ่อนทิวสุดละห้อย ทั้งดาวเดือนเคลื่อนคล้อยลงลับไม้ สุดที่แม่จะติดตามเจ้าไปในยามนี้ ผุ่งลิ่งค่างบ่างชะนิตินอนหลับ ก็กลิ้งกลับเกลือกตัวอยู่ยั่วเยี้ย ทั้งนกหูกก็ จ้วเจียเหงาเจียบทุกรวงรัง แต่แม่เทียวเซซังเสาะแสวงทุกแห่งห้องหิมเวศทั่วประเทศทุกราวป่า สุดสายนัยนาที่ แม่จะตามไปเล็งแล สุดโสตแล้วที่แม่จะซบทราบฟังสำเนียง สุดสุรเสียงที่แม่จะรำเรียกพิไร้อง สุดผีเท่าที่แม่ จะเยื้องย่องยกย่างลงเหยียบดิน ก็สุดสิ้นสุดปัญญาสุดหาสุดค้นเห็นสุดคิด จะได้พานพบประสปรอยพระลูกน้อย แต่สักนิดไม่มีเลย จึงตรัสว่าเจ้าดวงมณฑาทองทั้งคู่ของแม่เอ๋ย หรือว่าเจ้าทิ้งขว้างวางจิตไปเกิดอื่น เหมือนแม่ฝันเมื่อคืนนี้แล้วแล...”

เจ้าพระยาพระคลัง (หน)

ลิลิตตะเลงพ่าย

เบื้องนั้นนฤนาถผู้	สยามินทร์
เป็ยงพระมาลาผิน	ห่อนพ้อง
ศัสตราวุธอรินทร์	ฤาฎก องค์เอย
เพราะพระหัตถ์หากป้อง	ปิดด้วยขอทรง
บัดมงคลพาห้ให้	ทวารัตติ
แว้งเหวี่ยงเป็ยงเศียรสะบัด	ตกใต้
อุกคฤกพลุกเงยงัด	คอคช เค็กแฮ
เบนบ้ายหงายแหงนให้	ท่วงท้อทีถอย
พลอยปล้ำเพ็ลยักถ้า่าน	ในรณ
บัตราชฟาดแสงพล –	พ่ายพ็อน
พระเดชพระแสดงดล	เผด็จคู่ เข็ญแฮ
ถนัดพระอ้งสาซ็อน	ขาดด้าวโดยขวา
อุรารานร้าวแยก	ยลสยบ
เอนพระอ้งค้งทบ	ท้าวดิน
เหนือคอคชซอนซบ	สังเวช
ววยชีวาทม์สุดสิ้น	สู่ฟ้าเสวยสวรรคค์

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

ตอน เท่ชมเรือกระบวน

โคลงสี่สุภาพ

ปางเสด็จประเวศด้าว	ชลาลัย
ทรงรัตนพิमानชัย	กิ่งแก้ว
พรั่งพร้อมพวงพลไกร	แห่นแห่
เรือกระบวนต้นแพ้ว	เพริศพรั่งพายทอง

กาพย์ยานี ๑๑

พระเสด็จโดยแดนชล	ทรงเรือต้นงามเฉิดฉาย
กิ่งแก้วแพ้วพรรณราย	พายอ่อนหยับจับงามอน
นาวาแน่นเป็นชนิด	ล้วนรูปสัตว์แสนยากร
เรือริ้วทิวธงสลอน	สาครลั่นครื้นครื้นฟอง
เรือครุฑยุคนาคหิว	ลิวลอยมาพาผันผยอง
พลพายกรายพายทอง	ร้องโห่เหอโห่แห่มา
สรमुखมุขสีดำน	เพียงพิमानผ่านเมฆา
ม่านกรองทองรจนา	หลังคาแดงแยงมังกร
สมรรถชัยไกรกาบแก้ว	แสงแวววิบจับสาคร
เรียบเรียงเคียงคู่จร	ตั้งร้อนฟ้ามาแดนดิน
สุวรรณหงส์ทรงพู่ห้อย	งามชดช้อยลอยหลังสินธุ์
เพียงหงส์ทรงพรหมินทร์	ลินลาศเลื่อนเตือนตาชม
เรือชัยไวว่องวิ่ง	รวดเร็วจริงยิ่งอย่างลม
เสียงเล่าเร้าระดม	หม่มท่ายเฝ้าเดินคู่กัน

เจ้าฟ้าธรรมธิเบศรไชยเชษฐาสุริยวงศ์ (เจ้าฟ้ากุ้ง)

สามัคคีเภทคำฉันท์

ฟังมรรยาที่ยึด	สุประพฤติสงวนพรรค
รู้ริษยาอัน	อุปเฉทไมตรี
ตั้งนั้น ณ หมูไต่	ผี บ ไร่ส้มครมี
พร้อมเพรียงนิพัทธ์นี้	รวิวาทระแวงกัน
หวังเทอญมีต้องสง	สยคงประสบพลัน
ซึ่งสุขเกษมสันต์	หิตะกอบทวิการ
ใครเล่าจะสามารถ	มนอาจระรานหาญ
หักล้าง บ แผลกลาญ	ก็เพราะพร้อมเพร่าเพรียงกัน
ป่วยกล่าวอะไรฝูง	นรสูงประเสริฐครัน
ฤาสรรพสัตว์อัน	เฉพาจะมีชีวีครอง
แม้มากฝึกังไม้	ผิวใครจะใคร่ลอง
มัดกำกระนั้นป้อง	พลหักก็เต็มทน
เหล่าไหนผีไมตรี	สละลี ณ หมู่ตน
กิจใดจะขวายนวน	บ มิพร้อมมิเพรียงกัน
อย่าปรารถนาหวัง	สุขทั้งเจริญอัน
มวลมาอุบัติบรร	ลูโฉน บ ได้มี
ปวงทุกข์พิบัติสรร	พภัยันตรายกลี
แม้ปราศนิยมปรี	ติประสงค้ก็คองสม
ควรชนประชุมเช่น	คณะเป็นสมาคม
สามัคคีปรารม	ภนิพัทธ์รำพึง
ไปมีก็ให้มี	ผิวมีก็ค่านึง
เนื่องเพื่อภियोจึง	จะประสบสุขาลัย

ชิต บุรทัต

บทอาขยาน “บทเลือก” ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

นี่ของของเธอ

นี่ของของเธอ

นั่นของของฉัน

มันสับเปลี่ยนกัน

ฉันคืนให้เธอ

นี่ของของเธอ

ที่ทำตกไว้

ฉันนี้เก็บได้

นำมาให้เธอ

ฉันทน์ ขำวิไล

รักเมืองไทย

คนไทยนี้ดี

เมืองไทยเมืองทอง

คนไทยเข้มแข็ง

รักชาติยิ่งใหญ่

ธงไทยไตรรงค์

ทั้งสามสิ่งนี้

สีแดงคือชาติ

น้ำเงินงามตา

เรารักเพื่อนบ้าน

เมื่อยามมีภัย

เรารักท้องถิ่น

ถิ่นไทยเรานั้น

เป็นที่ป็นน้อง

เป็นของคนไทย

ร่วมแรงร่วมใจ

ไทยสามัคคี

เป็นธงสามสี

เป็นที่บูชา

สี่ศาสนา

พระมหากษัตริย์ไทย

ไม่รานรุกใคร

ร่วมใจป้องกัน

ทำกินแบ่งปัน

ช่วยกันดูแล

นภาลักษณ์ สุวรรณธาดา

ตั้งไข่ล้มต้มไข่กิน

ตั้งไข่ตั้งไข่
 จะตั้งไข่กลมก็ล้มสิ้น
 ถึงว่าไข่ล้มจะต้มกิน
 ถ้าตกดินเสียก็อดหมดฝีมือ
 ตั้งใจเรานี้จะดีกว่า
 อดสำห่อ่านเขียนเรียนหนังสือ
 ทั้งวิชาสารพัดเพียรหัดปรี้อ
 อย่าตั้งดีตั้งไข่รำไรเอ๋ย

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

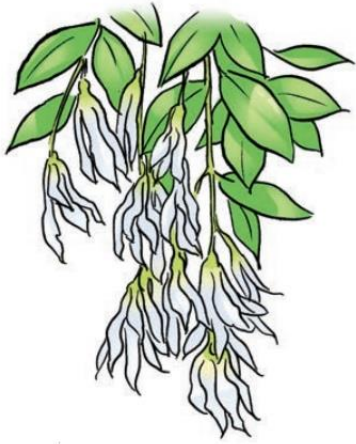
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

ไก่แจ้

ไก่เอ๋ยไก่แจ้
 ถึงยามขันขันแข่งกระชั้นเสียง
 โกงคอเรื้อยร้องซ้องสำเนียง
 ฟังเพียงบรรเลงวังเวงดัง
 ถ้าตัวเราเหล่านี้หมั่นนึก
 ถึงคุณครูผู้ฝึกสอนสั่ง
 ไม่มากนักสักวันละสองครั้ง
 คงตั้งแต่สุขทุกวันเอ๋ย

หม่อมเจ้าประภากร

สักวา

สักวาหวานอื่นมีหมื่นแสน
 ไม่เหมือนแมนพจมานที่หวานหอม
 กลิ่นประเทียบเปรียบดวงพวงพะยอม
 อาจจะน้อมจิตโน้มด้วยโลมลม
 แมนล้อลามหยามหยาบไม่ปลาบปลื้ม
 ดังคูดตี๋มบอระเพ็ดต้องเข้คขม
 ผู้ดีไพร่ไม่ประกอบชอบอารมณ์
 ใครฟังลมเมินหน้าระอาเอย

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงบดินทรไพศาลโสภณ

ความดีความชั่ว

ปลูกต้นข้าวเกิดเมล็ดข้าวดังเขาว่า
 ปลูกถั่วงาเกิดถั่วงาเป็นแมนมัน
 ปลูกอย่างไรได้ผลอย่างเดียวกัน
 ตามพืชพันธุ์หวานลงจงเข้าใจ
 แม้ความชั่วปลูกลงคงได้ชั่ว
 ความดีคงไม่กลัวคุ้มตัวได้
 ปลูกความดีผลดีมีทั่วไป
 ความชั่วไซร้ออย่าปลูกเป็นถุกเอย

หม่อมเจ้าพิจิตรจิราภา เทวกุล

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

พฤษภกาสร

พฤษภกาสร	อิกกุญชรอันปลดปลง
โททนต์เส่งคง	สำคัญหมายในกายมี
นรชาติวางวาย	มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
สถิตทั่วแต่ชั่วดี	ประดับไว้ในโลกา

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

ปากเป็นเอก เลขเป็นโท หนังสือเป็นตรี ชั่วดีเป็นตรา

ปากเป็นเอกเหมือนเสมณตรีให้คนเชื่อ
 ฉลาดเหลือวาจาปรีชาฉาน
 จะกล่าวถ้อยร้อยคำไม่รำคาญ
 เป็นรากฐานเทิดตนพันลำเค็ญ
 เลขเป็นโทโบราณท่านสั่งสอน
 เร่งสั่งวรเวียไว้ใช้ว่าเล่น
 การคำนวณควรชำนาญคุณหาเป็น
 ช่วยให้เด่นด้นักหนา รู้ท่าคน
 หนังสือเป็นตรีวิชาปัญญาเลิศ
 เรียนไปเถิดรู้ไว้ไม่ไร้ผล
 ยามยากแสนแค้นคับไม่อับจน
 ได้เลี้ยงตนด้วยวิชาหาทรัพย์ทวี
 ชั่วดีเป็นตราประทับไว้กับโลก
 ยามวิโยคชีพยับลับร่างหนี
 ที่ศูนย์แท้ก็แต่ตัวส่วนชั่วดี
 คงเป็นที่ลือทั่วชั่วฟ้าดิน

ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

ไทยรวมกำลังตั้งมั่น

ไทยรวมกำลังตั้งมั่น
ถึงแม้ว่าศัตรูผู้มีแรง
ขอแต่เพียงไทยเราอย่าพลาญญาติ;
ไทยอย่างมั่งร้ายทำลายไทย,
ให้นานาภาษาเขานิยม
ช่วยกันบำรุงความรุ่งเรือง,
ช่วยกันเต็มใจใฝ่ผดุง
ให้อยู่จนสิ้นดินฟ้า;

จะสามารถป้องกันชั้นแข็ง,
มายุทธ์แย่งก็จะปลาทไป
ร่วมชาติร่วมจิตเป็นข้อใหญ่;
จงพร้อมใจพร้อมกำลังระวังเมือง.
ชมเกียรติยศฟูเฟื่อง;
ให้ชื่อไทยกระเดื่องทั่วโลกา.
บำรุงทั้งชาติศาสนา,
วัฒนาเถิดไทย, ไชโย!

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

เราเกิดมาทั้งทีชีวิตหนึ่ง
ควรคะนึ่งพึ่งตนทนกัดฟัน
กลศึกพิษขยการงานมีเกียรติ
หรือจะขอวิชาอุตสาหกรรม
เอาดวงใจเป็นทุนหนุนนำหน้า
เอาความเพียรเป็นยานประสานกัน
เงินและทองกองอยู่ประตู่หน้า
ทรัพย์ในดินสินในน้ำออกคล้ำไป

อย่าหมายพึ่งผู้ใดให้เขาหยัน
คิดบากบั่นตั้งหน้ามานะนำ
อย่าหยาบเหยียดพาลหาว่างานต่ำ
เชิญเลือกทำตามถนัดอย่าผัดวัน
เอาปัญญาเป็นแรงมุ่งแข่งขัน
ผลจะบรรลुरूสู่ประตูชัย
คอยเปิดอ้ายิ้มรับไม่ขับไส
แหลมทองไทยพร้อมจะช่วยอำนวย

เพิ่ม สวัสดิ์วรรณกิจ

ผู้รู้ดีเป็นผู้เจริญ

มวลมนุษย์ผู้เปรี๊ยะ	ปรีชา เขียวแฮ
เพราะใครไฝ่ศึกษา	สิ่งรู้
รู้จักผิดชอบหา	เหตุสอด ส่องนา
นี้แหละบุคคลผู้	เพียบด้วยความเจริญ
มวลผู้ชูปรีชา	เสาะวิทยาไม่ห่างเหิน
ผิดชอบกอบไม่เกิน	รู้ดำเนินตามเหตุผล
ชื่อว่าปรีชาดี	ผิดชอบมีพิจารณา
ผู้นั้นจักปล้นดล	พิพัฒน์พันจักพรรณนา
ควรเราผู้เยาว์วัย	จงใส่ใจการศึกษา
อบรมบ่มวิทยา	ปรงปรีชาให้เขี่ยวชาญ
ขั้นนี้จักชื่อว่า	มีปัญญาไม่สมฐาน
ต้องหัดตัดสันดาน	กอบวิจารณ์ใช้ปัญญา

พระยาอุปกิตศิลปสาร (นิ่ม กาญจนาชีวะ)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

ผู้ชนะ

เมื่อทำการสิ่งใดด้วยใจรัก
ด้วยใจรักเป็นแรงที่เร้าริง

เมื่อทำการสิ่งใดใจบากบั่น
ถึงเหนื่อยยากพากเพียรไม่ละวาง

เมื่อทำการสิ่งใดใจจดจ่อ
ทำด้วยใจเป็นชีวิตคอยติดตาม

เมื่อทำการสิ่งใดใคร่ครวญคิด
ใช้สมองตรองตรินิจพิจารณา

ความสำเร็จจะว่าใกล้ก็ใช่ที่
ถ้าจริงจึงตั้งใจไม่ยากเย็น

ถึงงานหนักก็เบาแล้วครึ่งหนึ่ง
ให้มุ่งมั่นฝืนถึงซึ่งปลายทาง
ไม่ไหวหวั่นอุปสรรคเป็นขวกขวาง
งานทุกอย่างเสร็จเพราะกล้าพยายาม
คอยเติมต่อตั้งใจไม่คิดขาม
บังเกิดผลงอกงามตามต้องการ
เห็นถูกผิดแก้ไขให้พ้นผ่าน
ปรากฏงานก้าวไกลไม่ล่าเค็ญ
จะว่าไกลฤกษ์ก็มีอยู่ให้เห็น
และจะเป็นผู้ชนะตลอดกาล

บุญเสริม แก้วพรหม

เป็นมนุษย์หรือเป็นคน

เป็นมนุษย์เป็นได้เพราะใจสูง
ถ้าใจต่ำเป็นได้แต่เพียงคน

ใจสะอาด ใจสว่าง ใจสงบ
เพราะทำถูกพูดถูกทุกเวลา

ใจสกปรกมีดมัวและร้อนร่า
เพราะพูดผิดทำผิดจิตประเวียง

คิดดูเถิดถ้าใครไม่ยอมตก
ให้ใจสูงเสียได้ก่อนตัวตาย

เหมือนหนึ่งยุงมีดีที่แหวขน
ยอมเสียที่ที่ตนได้เกิดมา
ถ้ามีครบควรเรียกมนุษย์
เปรมปรีดาคืนวันสุขสันต์จริง
ใครมีเข้าควรเรียกว่าผีสิง
แต่ในสิ่งนำตัวกลัวอบาย
จงรีบยกใจตนรีบชวนชวาย
ก็สมหมายที่เกิดมาอย่าเชื่อนอัย

พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินฺทปญฺโญ) หรือ พระพุทธทาสภิกขุ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ - ๖

วิถีเด็กไทย

เด็กเอ๋ยเด็กไทย	ตั้งใจศึกษา
เติบโตใหญ่ภายนอก	วิชาเลี้ยงตน
แสงแห่งปัญญา	มีค่ามากล้ำ
ส่องทางให้คน	พ้นความลำเค็ญ
คิดดีทำดี	ไม่มียากเข็ญ
ชีวิตร่มเย็น	เป็นสุขกายใจ
ขยันสรรค์สร้าง	อยู่อย่างเป็นไทย
รู้เก็บรู้ใช้	ทำในสิ่งดี
ดำรงเอกลักษณ์	มีศักดิ์มีศรี
เสน่ห์ประเพณี	มีอยู่คู่ไทย
ควรเห็นคุณค่า	รักษาเอาไว้
มีความภูมิใจ	ในชาติของเรา

มิ่งขวัญ กิตติวรรณกร

ฟังได้รู้เรื่อง

ฟังได้รู้เรื่อง	ก็ปราดเปรื่องปรีชาชาญ
เปรียบลิ้นชินน้ำตาล	รู้รสหวานซาบซ่านใจ
ฟังได้ไม่รู้ความ	วิชาทรมจะงามไฉน
เปรียบจวกตักไต่ไต่	ไปรู้รสหมดทั้งมวล

ชิต บุรทัต

ดวงตะวัน

ดวงเอยดวงตะวัน
 หนึ่งเท่านั้นเยี่ยมฟ้านำพิศวง
 ทำหน้าที่ไม่ลำเอียงแสนเที่ยงตรง
 เด่นดำรงเป็นหลักจักรวาล
 แยกทิวาราตรีให้มีอยู่
 อีกรัฐวนเวียนเปลี่ยนผันผ่าน
 ยุติธรรมสุจริตนิจกาล
 ใครนี้คร้านดูตะวันเร่งหมั่นเอย

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

รามเกียรติ์

ตอน คีกรินทร์ชิต

บุษเอยบุษบกแก้ว	สีแววแสงวับฉายฉาน
ห้ายอดเห็นเยียมเทียมวิมาน	แก้วประพาฬกาบเพชรสลักกัน
ชั้นเหมซ่อห้อยล้วนพลอยบุษย์	บัลลังก์ครุฑลายเครือกระหนกคั่น
ภาพรายพันรูปเทวัญ	คนธรรพ์คั่นเทพกนิษฐ
เลื่อนเมฆลอยมาในอากาศ	อำไพโอภาสประกายสร
ไขแสงแข่งสีศศิธร	อัมพรเอี่ยมพื้นโทยมพราย
ตั้งพระจันทร์เดินจรส่องดวง	แลเฉิดลอยช่วงจำรัสฉาย
ดาวกลาดตาชเกลื่อนเรียงราย	เร็วคล้ายรีบเคลื่อนลอยมา

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

บุพการี

ใครแทนพ่อแม่ได้	ไปมี เลยท่าน
คือคุณจันทร์สุรีย์ศรี	สว่างหล้า
สิ้นท่านท้าวปฐพี	มีดหม่น
หมองมิ่งขวัญซ่อนหน้า	นิงน้ำตาไหล
พ่อแม่เสมอพระเจ้า	บนสวรรค์
ลูกนึ่งน้อมมิ่งขวัญ	กราบไหว้
น้ำตาต่างรสสุคันธ์	อบร่ำ หอมฤา
หอมค่าน้ำใจไซรี	ท่านให้หมดเสมอ
ถึงตายเกิดใหม่ซ้ำ	โฉนสนอง
คุณพ่อแม่ทั้งสอง	สั่งฟ้า
น้ำนมที่ลูกรอง	ดูดดื่ม
หวานใหม่ในชาติหน้า	ก็หล้าฤาสลาย
รอยเท้าพ่อแม่ได้	เหยียบลง ไตแล
เพียงแค่ฝุ่นธุลีผง	ค่าไร่
กราบรอยท่านมิ่งมง-	คลคู่ ใจนา
กายสิทธิ์ใส่เกล้าไว้	เพื่อให้ขวัญขลัง

อังคาร กัลป์ยาณพงศ์

อย่าเห็นกงจักรว่าเป็นดอกบัว

อย่า นิยมสิ่งร้ายชอบ	ชมชั่ว
เห็น สนุกทุกซ่ถึงตัว	จึงรู้
กง จักรว่าดอกบัว	บอกรับ เร็วแฮ
จักร พัดเศียรร้องอู้	จึงรู้ผิดตน
อย่า นิยมสิ่งทุกซ่	เห็น สนุกกลับทุกซ่ทน
กง จักรว่าบัวจน	จักร พัดตนจึงรู้ตัว
ว่า โอ้เรานี้ชั่ว	ชอบกรรม ชั่วนา
เป็น ออกตัญญูทำ	โทษไว้
ดอก บัวยั่วเนตรนำ	นึกชอบ
บัว กลับเป็นจักรได้	ตั้งนี้กรรมสนอง
ว่า โอ้ตัวเรานั้น	เป็น ออกตัญญูมัวหมอง
ดอก บัวยั่วจิตจงไป	บัว ผิดปองเป็นจักรไป

พระยาอุปกิตศิลปสาร (นิ่ม กาญจนาชีวะ)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

วัฒนธรรม

ในโลกนี้มีเป็นไทยแท้
ซึ่งผลิดอกออกผลแต่ต้นมา
อนึ่งศิลป์งามเด่นเป็นของชาติ
อีกคนตรีร่ำร้ายลวดลายไทย
และอย่าลืมจิตใจแบบไทยแท้
กำเนิดธรรมจริยาเป็นอาภรณ์
แล้วยังมีประเพณีมีระเบียบ
เป็นของร่วมรวมไทยให้คงไทย
ได้รู้เช่นเห็นชัดสมบัติชาติ
ล้วนไทยแท้ไทยแท้ไทยเรามี

ของไทยแน่นั้นหรือคือภาษา
รวมเรียกว่าวรรณคดีไทย
เช่นปราสาทปรางค์ทองอันผ่องใส
อวดโลกใต้ไทยแท้อย่างแน่นอน
เชื้อพ่อแม่ฝั่งธรรมคำสั่งสอน
ประชากรโลกเห็นเราเป็นไทย
ซึ่งไม่มีที่เปรียบในชาติไหน
นี้แหละประโยชน์ในประเพณี
เหลือประหลาดล้วนเห็นเป็นศักดิ์ศรี
สิ่งเหล่านี้คือวัฒนธรรม

หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล

พอใจให้สุข

แม่มีได้เป็นดอกกุหลาบหอม	ก็จงยอมเป็นเพียงลดาขาว
แม่มีได้เป็นจันทร์อันสกา	จงเป็นดาวดวงแจ่มแอร่มตา
แม่มีได้เป็นหงส์ทะนงศักดิ์	ก็จงรักเป็นโนรีที่หรรษา
แม่มีได้เป็นน้ำแม่คงคา	จงเป็นธาราใสที่ไหลเย็น
แม่มีได้เป็นมหาหิมาลัย	จงพอใจจอมปลวกที่แลเห็น
แม่มีได้เป็นวันพระจันทร์เพ็ญ	ก็จงเป็นวันแรมที่แจ่มจาง
แม่มีได้เป็นต้นสนระหง	จงเป็นพงอ้อสะบัดไม่ขัดขวาง
แม่มีได้เป็นนุชสุดสะอาง	จงเป็นนางที่มิใช่ไร้ความดี
อันจะเป็นสิ่งใดไม่ประหลาด	กำเนิดชาติดีทราตามวิถี
ถือสันโดษบำเพ็ญให้เด่นดี	ในสิ่งที่เราเป็นเช่นนั้นเทอญ

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ

พระสุริโยทัยขาดคอช้าง

บึงอรอัคนเรศผู้	พิสมัย ท่านนา
นามพระสุริโยทัย	ออกอ้าง
ทรงเครื่องยุทธพิไชย	เช่นอุป- ราชแะ
เกล็ดคชาธารคว้าง	ควบเข้าขบวนไคล
พลไกรกองนำเร้า	โรมรัน กันเฮย
ช้างพระเจ้าแปรประจัญ	คชให้
สารทรงชวดเซฝัน	หลังแล่น เติลิตแะ
เตลงขับคชไล่ไกล	หวิดท้ายคชาธาร
นงคราญองค์เอกแก้ว	กระษัตริย์
มานมนัสกัตเวที	ยิ่งล้ำ
เกรงพระราชสามี	มลายพระ ชนม์เฮย
ขับคเชนทรเช่นค้ำ	สะอึกสู้ตัสกร
ขุนมอญร่อนง้าวฟาด	ฉาดฉะ
ขาดแล่งตราบอุระ	หรุบดิน
โอสรสืบกันพระ	ศพสู๋ นครแะ
สุญชีฟไปสุญสิ้น	พจนผู้สรรเสริญ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

พระอภัยมณี

ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ

พระโหมยองค์อภัยมณีนาถ
 เหล่าฉลามล้วนฉลามตามกันมา
 ฉนากอยู่คู่ฉนากไม่จากคู่
 ผูงพิมพาพาผูงเข้าแฝงวน
 กระโห้เรียงเคียงกระโห้ขึ้นโบกหาง
 มังกรเกี่ยวเกี่ยวลวดกอดมังกร
 ผูงม้าน้ำทำท่าเหมือนม้าเผ่น
 ตะเพียนทองท่องน้ำนำตะเพียนมา
 เห็นละเมาะเกาะเขาเขี้ยวซุ่ม
 จะเหลียวซ้ายสายสมุทรสุดสายตา
 จะเหลียวดูสุริย์แสงเข้าแฝงเมฆ
 ฟังสำเนียงเสียงคลื่นดังครื้นโครม

เพลินประพาสพิศดูหมุ่มจฉา
 ค่อยเคลื่อนคลาคล้ายคล้ายในสายชล
 ขึ้นฟองฟูฟ่นฟองละอองฝน
 บ้างผุดพ่นฟองน้ำบ้างดำจร
 ลอยสล้างกลางกระแสแลสลอน
 ประชุมซ่อนแฝงชลขึ้นวนเวียน
 ขึ้นลอยเล่นเลียลัดฉวัดเฉวียน
 ดาษเดียรดูเพลินจนเกินมา
 โขดตะคุ่มเคียงเคียงเรียงรุกขา
 จะแลขวาควันคลุ้มกลุ่มโพยม
 ให้วิเวกวาดองค์พระทรงโฉม
 ยิ่งทุกขโหมนัสในฤทัยทวี

พระสุนทรโวหาร (ภู่)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓

พระอภัยมณี

ตอนอุศเรนตีเมืองผลึก

สงสารสุดอุศเรนเมื่อรู้ศึก	ทรวงสะทีกแทบจะแยกแตกสลาย
พอเห็นองค์พระอภัยยิ่งให้อาย	จะใคร่ตายเสียให้พ้นก็จวนใจ
คลำพระแสงแฝงองค์ที่ทรงเหน็บ	เขาก็เก็บเสียเมื่อพบสลบไสล
ให้อัดอั้นตันตึงตะลึงตะไล	พระอภัยพิศดูก็รู้ที่
จึงสุนทรอ่อนหวานชาญฉลาด	เราเหมือนญาติกันดอกลั่นอย่าหมองศรี
เมื่อแรกเริ่มเดิมก็ได้เป็นไมตรี	เจ้ากับพี่เล่าก็รักกันหนักครัน
มาขัดข้องหมองหมางเพราะนางหนึ่ง	จนได้ถึงรบสู้เป็นคู่ชน
อันวิสัยในพิภพแม้รบกัน	ก็หมายมั่นจะใคร่ได้ชัยชนะ
ซึ่งครั้งนี้พี่พาเจ้ามาไว้	หวังจะได้สนทนาวิสาสะ
ให้น้องหายคลายเคืองเรื่องอุระ	แล้วก็จะรักกันจนวันตาย
ทั้งกำปั่นบรรดาโยธาทัพ	จะคืนกลับให้ไปเหมือนใจหมาย
ทั้งสองข้างอยู่ตามความสบาย	เชิญภิปรายโปรดตรัสสัตย์สัญญา

พระสุนทรโวหาร (ภู่)

พระอภัยมณี

ตอน พระอภัยมณีตีเมืองใหม่

วิเวกวีดกรีดเสียงสำเนียงสนั่น	คนขยับยืนชิงตะลึงหลง
ให้หิววาบซาบทรวงต่างง่วงง	ลืมนรงค์รบสู้เงี้ยวหูฟัง
พระโหยหวนครวญเพลงวังเวงจิต	ให้คนคิดถึงถิ่นถวิลหวัง
ว่าจากเรือนเหมือนนกมาจากรัง	อยู่ข้างหลังก็จะแลชะเง้อคอย
ถึงยามค่ำย่ำซ้องจะร้องไห้	รำพึงไร้อัจฉริยะจวนหวนละห้อย
โอยยามดึกดาวเคลื่อนเดือนก็คล้อย	น้ำค้างย้อยเย็นฉ่ำที่อัมพร
หนาวอารมณ์ลมเรื่อยเฉื่อยเฉื่อยขึ้น	ระรวยรินรินรินกลืนเกสร
แสนสงสารบ้านเรือนเพื่อนที่นอน	จะอวรณ์อ้างว้างอยู่วังเวง

พระสุนทรโวหาร (ภู่)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

สวรรณชั้นกวี

สรวงสวรรณชั้นกวีรุจิรัตน์	ผ่องประภัสร์พลอยหาวพราวเวหา
พริ้งไพเราะเสนาะกรรณวิณณา	สมสมญาแห่งสวรรณชั้นกวี
อิมอารมณ์ชมสถานวิมานมาศ	อันโอภาศแผ่ผายพรายรังสี
รัศมีมีเสียงเพียงดนตรี	ประทีปที่ขั้วรัสสะจิงหะโยน
รเมียรไม้ใบโบกสุโนคเกาะ	สุดเสนาะเสียงนกซึ่งผกโฉน
โผต้นนั้นผันตนไปต้นโน้น	จิงหะโจนส่งจับรับกันไป
เสียงนกร้องคล่องคำลำน่าขับ	ดุริยศัพท์สำนึกเมื่อพฤษภีไหว
ไปรยประทีนกลิ่นผกาสุราลัย	เป็นคลื่นในเวทาศหยาดยินดี
บังคมคัลลัญชุลีกวีเทพ	ซึ่งสุขเสพลย์สำราญมาณศรี
ณภพโน้นในสวรรณชั้นกวี	แลภพนี้ในถ้อยที่ร้อยกรอง
ไม่มีเวลาวายในภายน่า	เนาในฟ้าในดินทั้งถิ่นสอง
เชิญสุดับรับรสบทลอบอง	ซึ่งข้าบองสดุดีกวีเอย

พระราชารวงค์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ

ธรรมาธรรมะสงคราม

อีกความพยาบาล	มานะมุ่งจ้านงร้าย
ก่อเวรปู้วาย	ฤจะพันซึ่งเวรา
เชื่อผิดและเห็นผิด	สิจะนิจจะเสื่อมพา
เศรำหมองมิผ่องผา-	สุกะรินฤดีสบาย
ละสิ่งอกุศล	สิกมลจะพึงหมาย
เหมาะยังทั้งหญิงชาย	สุจริต ณ ไตรทวาร
จงมุ่งบำเพ็ญมา-	ตูปิตุปฏิฐานการ
บำรุงบิดามาร-	ดรให้เสวยสุข
ใครทำฉะนี้ไซ้	ก็จะได้นิราศทุกข์
เนานานสรานุสุข	และจะได้ครisleสวรรค
ยศใหญ่จักมาถึง	กิติพึงจะตามทัน
เป็นนิจจะนิรัน-	ดรอย่อมจะหรรษา

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

นิราศพระบาท

พื้นผนังหลังบัวที่ฐานปัทม์
 หยิกขยุ่มกุ่มวาสุกรีกำ
 ไบระกาหน้าบันบนชั้นมุข
 ดุยอดเยี่ยมเทียมทอดยคุนธร
 นาคสะดุ้งรุงรังกระดิ่งห้อย
 เสียงประสานกังสดาลกระดิ่งดั่ง

บานทวารลานแลลั่นลายมุก
 เป็นนาคครุฑยุคเหนียวในเครือวัลย์
 สิงโตอัดกัดก้านกระหนกเกี่ยว
 ชมพูพานกอดก้านกนกกรม
 รูปนารายณ์ทรงขีครุฑาเหิน
 รูปอมรรกรำพระธำรงค์
 ผนังในคูตีหิ้งสี่ด้าน
 จำเพาะมีสี่ด้านทวารบัง
 มณฑปน้อยสวรมรอยพระบาทนั้น
 เพดานดาดลาดลั่นกระจงงาม
 ตาข่ายแก้วปักกรองเป็นกรวยห้อย
 หอมควันรูปเทียนตรลอบอยู่อบาย

เป็นครุฑอัดยีนเหยียบภุขงค์ขยำ
 กิณนราร่ายเทพประนมกร
 สุวรรณสุกเลื่อมแก้วประภัสสร
 กระจิงซ้อนแซมไบระกาบัง
 ไบโพธิ์ร้อยระเรงอยู่แห่งหงษ์
 วิเวกวังเวงในหัวใจครัน

น่าสนุกในกระหนกดูผกผัน
 รูปยักษ์ยันยีนกอดกระบองกุ่ม
 เทพเหนียวเครือกระหวัดหัตถ์ขยุ่ม
 สุครีพกุ่มขรรค์เงื้อในเครือวง
 พรหมเจริญเสด็จยังบัลลังก์หงส์
 เสด็จทรงคชสารในบานบัง
 โอบอาหารทองทาผาผนัง
 ที่พื้นนั่งดาดด้วยแผ่นเงินงาม
 ล้วนสุวรรณแจ่มแจ้งแสงอร่าม
 พระเพลิงพลามพร่างพร่างสว่างพราย
 ระย้าย้อยแวววามอร่ามฉาย
 พุ้งกระจายรินรินทั้งห้องทอง

พระสุนทรโวหาร (ภู่)

นิราศนรินทร์

อยู่ชยาลัยลุ่มแล้ว	ลอยสวรรค์ ลงถา
สิงหาสน์ปรางค์รัตนบรร-	เจ็ดหล้า
บุญเพรงพระหากสรรค์	ศาสน์รุ่ง- เรื่องแฮ
บังอบายเบิกฟ้า	ฝึกพินใจเมือง
เรื่องเรื่องไตรรัตน์พัน	พันแสง
รินรสพระธรรมแสดง	ค้ำเช่า
เจดีย์ระตะแซง	เสียดยอด
ยลยิ่งแสงแก้วแก้ว	แก่นหล้าหลากสวรรค์
โฉมควรจักฝากฟ้า	ฤาติน ตีฤา
เกรงเทพให้ธรณินทร์	ลอบกล้า
ฝากลมเลื่อนโฉมบิน	บนเล่า นะแม่
ลมจะชายชักช้า	ชอกเนื้อเรียมสวง
จากมามาลิ้วล้ำ	ลำบาง
บางยี่เรือราพลา	พื้พร้อม
เรือแผงช่วยพานาง	เมียงม่าน มานา
บางปรับคำคล้อง	คล่าวน้ำตาคลอ
เอียงอกเทออกอ้าง	อวดองค์ อรเอย
เมรุขุบสมุทรดินลง	เลขแต่้ม
อากาศจักงานผจง	จารึก พอฤา
โฉมแม่หยาดฟ้าแย้ม	อยู่ร้อนฤาเห็น

นายนรินทร์ทิเบศร์ (อิน)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

ยามมีด

ยามมีดไข่มืดแท้	ทุกสถาน
ดุสิเมื่อรัตติกาล	หม่นเศร้า
ดาวศุกร์กลับซ้ซวาล	สุขสว่าง
แม่บมีจันทร์เจ้า	ไข่ว่างหวาดหวี
คราหิวใครจักต้อง	เสียศรี
อุทกกล้านาภิ	อยู่ได้
เย็นชานผ่านอินทรีย์	พอขึ้น จิตนา
แม่มิได้อุ้มไซร์	ไข่ต้องวางวาย
พราภายไซ่พรากร้าง	นิรันดรกาล
มีพราภามีพบพาน	เพื่อนพ้อง
ชิงโศกโศกพาผลาญ	เผาจิต
วันหนึ่งนั้นจักต้อง	กลับร้ายกลายเป็นดี
ถึงที่สบเหตุร้าย	แรงเชิญ
พึงพินิจนั้นไซ่เป็น	สิ่งร้าย
พักหนึ่งจึงจิตเย็น	ระลึกอยู่ เถิดรา
รู้แยกรู้ยักย้าย	จักได้ทางเกษม
จูงเปรมปรีดีด้วย	ปัจจุบัน
ศานตอยู่คู่กัน	แกร่งกล้า
เพียรระลึกรู้ทัน	ในเหตุ ผลนอ
โลกทัศน์จักเจิดจ้า	แจ่มด้วยปัญญา

สวณิต ยมาภัย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

วาริตรียางค์

จงหยุดชมชื่นใจในใจเกิด
 สมมติจากหัวใจไปทุกตอน
 สงสารใจใจเจ้าเอ๋ยไม่เคยนิ่ง
 เหมือนถูกกายกำบังกักขังใจ
 กลางคืนคอยเป็นควันอันอัดไว้
 ร่างกายถูกผูกพันสรรพางค์
 เมื่อใจทุกซึกกายก็ต้องทนครองทุกซึก
 วนเวียนหว่างทุกซึกสุขทุกวันวาร
 ทุกวิถีที่ใจได้เที่ยวท่อง
 ที่โคจรของใจไม่เคยจน
 ใจจึงหน่ายจึงเหนื่อยจึงเมื่อยล้า
 เกิดแล้วก่อล่อแล้วเร้นเย็นแล้วร้อน
 รู้และเห็นเป็นไปตามใจอยาก
 หยุดเสียทีหยุดเกิดเปิดประตู
 ขอกายเจ้าจงเป็นเช่นต้นไม้
 เพื่อแผ่ร่มและเป็นหลักให้พักพิง
 และใจเจ้าจักเป็นเช่นสายน้ำ
 เพื่อเลี้ยงชีพขโลมโลให้เบิกบาน
 อิสระเสรีที่จะไหล
 ชมดอกไม้สายลมพรมรำเพย

ทุกสิ่งเกิดก่อไว้ในใจก่อน
 ใจจึงซ่อนทุกสิ่งจริงลงไว้
 วนและวังคั้นและวันหวั่นและไหว
 ใจจึงได้คืนรนทุกหนทาง
 ครั้นกลางวันก็เป็นไฟไปทุกอย่าง
 เป็นสื่อกลางแก่ใจรับใช้การ
 ครั้นใจสุขกายก็สุขสนุกสนาน
 แล้วสะสมสันดานการเป็นคน
 ล้วนขึ้นล่องอยู่ระหว่างกลางปลายตัน
 ไม่เคยพ้นไม่เคยพราวจากวงจร
 วนผวาว่อนไหวถูกไล่ต้อน
 ไม่พักผ่อนเพียงสักคราวเฝ้าแปบพู่
 จึงเหมือนฉากขวางกักขังอยู่
 เพื่อได้รู้และได้เห็นตามเป็นจริง
 ยืนอยู่ได้โดยภพสงบนิ่ง
 แต่งดอกพริ้งผลัดฤดูอยู่ชั่วกาล
 ไสเย็นฉ่ำชื่นแล้วไหลแผ้วผ่าน
 เพียงพองพานผิวแผ้วแล้วผ่านเลย
 ด้วยเพลงไฟเราะล้ำรำฉลย
 และชื่นเชยกับชีวิตทุกทิศทาง

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

มงคลสูตรคำฉันท์

(๑)	หนึ่งคือบ่คบพาล
หนึ่งคบกะบัณฑิต
หนึ่งกราบและบูชา
ข้อนี้แหละมงคล	เพราะจะพาประพฤติผิด
เพราะจะพาประสพผล
อภิบุชนียชน
อดีเรกอุตมดี
(๒)	ความอยู่ประเทศซึ่ง
อีกบุญญะการที่
อีกหมั่นประพฤติควร
ข้อนี้แหละมงคล	เหมาะและควรจะสุชี
ณ อดีตะมาตล
ณ สภาวะแห่งตน
อดีเรกอุตมดี
(๓)	ความได้สดับมาก
อีกศิลปศาสตร์มี
อีกหนึ่งวินัยอัน
อีกคำเพราะบรรสาน
ทั้งสี่ประการล้วน
ข้อนี้แหละมงคล	และกำหนดสุวาที
จะประกอบมบุญการ
นรเรียนและเชี่ยวชาญ
ฤติแห่งประชาชน
จะประสิทธิ์มบุญผล
อดีเรกอุตมดี
(๔)	บำรุงบิดามา-
หากลูกและเมียมี
กานงานกระทำไป
ข้อนี้แหละมงคล	ตุระด้วยหทัยปรีย
ก็ถนอมประหนึ่งตน
บ่มิยุ่งและสับสน
อดีเรกอุตมดี

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖

อิเหนา

ตอน สังคามาระตาแต่งถ้ำ

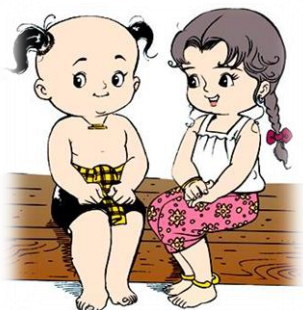
พระเสด็จลดเสี้ยวเที่ยวชม	มีมโนภริมย์แจ่มใส
เปลวปล่องห้องถ้ำอำไพ	พื้นลาดลาดไปด้วยเงินงาม
เพดานดารากระย้าย้อย	ทองทับประดับพลอยเรืองอร่าม
อักษกลับแก้วมณีอัคคีตาม	สว่างวามแววับจับจินดา
มีชะวากวุ้งเว้งเป็นเชิงชั้น	ล้วนทองคำทำคั่นกันฝา
ฉลักรูปสิ่งสัตว์นานา	ดูเด่นออกมาเหมือนจริง
ทั้งเนืองกตังเป็นเห็นประหลาด	พฤษชาติเหมือนจะไหวไวกว้าง
อันรูปเสื่อสีห์หมึกะทิง	เหมือนจะอย่างวางวิ้งเวียนวง

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

อยู่เพื่ออะไร

ฉันอยู่เพื่อบุคคลที่ฉันรัก	ซึ่งใจซื่อถือศักดิ์สุจริต
และรักฉันมั่นมานปานชีวิต	ในความผิดความหลงปลงอภัย
ฉันอยู่เพื่อหน้าที่ที่พันผูก	เพื่อฝังปลุกความหวังพลังใจ
เป็นต่อธารรักที่พันพันไป	หล่อดวงใจแล้งร้อนให้ชื่นบาน
ฉันอยู่เพื่อค้นคว้าหาสัจจะ	กลางโหมหะอาเกียรณ์เบียดประหาร
เพื่อส่องแสงแจ้งสว่างพร่างตรการ	กลางวิญญานมิตมิตอวิชา
ฉันอยู่เพื่อดวงใจที่ไร้ญาติ	ที่แร้นแค้นแคลนขาดวาสนา
เพื่อรอยยิ้มพร้อมลบนน้ำตา	บนดวงหน้าโคกชำระกำกรรม
ฉันอยู่เพื่อเยื่อใยใจมนุษย์	บริสุทธิ์สอดผสานงานผสม
เป็นเกลียวมั่นขันแกร่งแรงกลืนกลม	พายุร้ายสายลมมิอาจรอน
ฉันอยู่เพื่อความฝันอันเพริศแพร้ว	เมื่อโลกแผ้วหลุดพ้นคนหลอกหลอน
เมื่ออามีศฤทธิ์แรงแห่งทองปอนด์	มีอาจคลอนใจคนให้หม่นมัว
ฉันอยู่เพื่อยุคทองของคนยาก	ที่เขาถากทรกรรมซ้ำป้นหัว
เพื่อความถูกต้องที่เขาถมจทั้งตัว	เพื่อความกลัวกลับกลับบ้านอารธรรม
เพื่อโลกใหม่ใสสะอาดพิลาสเหลือ	เมื่อคนเอื้อไมตรีอวยไม่ช่วยซ้ำ
เพื่อแสงรักส่องรุ่งพุ่งเป็นลำ	สว่างนำร่องที่มีชัยเอย

อุชเชนี

โลก

โลกนี้มีอยู่ด้วย	มณี เดียวนา
ทรายและสิ่งอื่นมี	ส่วนสร้าง
ปวงชาติต่างกลางดี	ดุยภาพ
ภาคจักรพาลมีร้าง	เพราะน้ำแรงไหน
ภพนี้มีใช้หล้า	หงส์ทอง เดียวเลย
กาก็เจ้าของครอง	ชีพด้วย
เมาสมมุติจงทอง	หินชาติ
น้ำมีตรแล้งโลกม้วย	หมดสิ้นสุขสานต์

อังคาร กัลป์ยามพงศ์

สามัคคีเภทคำฉันท์

อำพนพระมนทิตรพระราช	สุนิวาสน์วโรพาร์
อัปกันทรไพจิตรและพา-	หิรภาคก็พึงชม
เล่ห์เลือนชะลอดุสิตฐา-	นมหาพิมานรมย์
มารังสฤษฏ์พิศนิยม	ผิจะเทียบก็เทียบทัน
สามยอดตลอดดระยะระยับ	วะวะวับสลับพรรณ
ข้อฟ้าดระการกลจะหยัน	จะเยาะยั่วที่ข่มพร
บราลีพิลาสศุภจรรูญ	นภศูลประภัสสร
หางหงส์ผจงพิจิตรงอน	ดุจจวักนภาลัย
รอบด้านตระหง่านจักรมุข	พิศสุกอรัมใส
กาญจน์แกมมณีกนกไฟ-	ทुरยู่พร่างพะแพรวพราย
บานบัวพระบัญชาสลัก	ฉลุลักษณ์เนลาลาย
เพดานก็ดารากระประกาย	ระกะดาษประดิษฐ์ดี
เพ่งภาพตลอดดตะละผนัง	กิมลั้งเมื่องศรี
มองเห็นสีเด่นประดุจมี	ชีวแมนกมลครอง

ชิต บุรทัต

ขุนช้างขุนแผน

ตอน ขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้าง

โจนลงกลางขานร้านดอกไม้	ของขุนช้างปลูกไว้อยู่ตาขิ้น
รวรรสเกสรเมื่อก่อนคืน	ขึ้นขึ้นลมชายสบายใจ
กระถางแถวแก้วเกิดพิกุลแกม	ยี่สุ่นแซมมะสังัดดูไสว
สมอรัตตัดทรงสมละไม	ตะขบข่อยคัดไว้จังหวะกัน
ตะโกนาทึงกึ่งประกบยอด	แหงทวยทอดอินพรมนมสุวรรณค์
บ้างผลิดอกออกช่อขึ้นชูชัน	แสงพระจันทร์จับแจ่มกระจ่างตา
ยี่สุ่นกุหลาบมะลิซ้อน	ช่อนชู้ชุกกลิ่นถวิลหา
ลำตวนกวนใจให้โคลคลา	สาวหยุดหยุดซ่าแล้วเย็นชม
ถัดถึงกระถางอ่างน้ำ	ปลาทองว่ายคล่ำเคล้าคลึงสม
พ่นน้ำคำลอยถอยจม	นำชมชักคู่อยู่เคียงกัน
บ้างแหวกจอกออกช่องภูเขาเคียง	วัดเหวี่ยงแว้งหางระเหิดหัน
บ้างกินโคลไต่เกล้าพัลวัน	ถัดนั้นแอกไถละไมงอน
กระดิ่งพรวนลั่นสักลาดทับ	ดาวประดับดวงเด่นดูสลอน
สลักเสลาเกลาเกลี้ยงอรชร	เชือกใช้ไว้ช้อนสลักกัน
เครื่องม้าดาตาขจังหวะวาง	เครื่องช่างสารพัดจะจัดสรร
ขอคร่ำด้ามพลองทองพัน	ถัดนั้นอย่างเยื้องขำเลื่องมา

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

มหาเวสสันดรชาดก

กัณฑ์กุมาร

โส โปธิสโต ปางนั้นสมเด็จพระบรมโพธิสัตว์ ตรัสได้ทรงฟังพระลูกน้อยทรงกันแสงทูลละห้อยวันนั้น
 กลับพระโศกมิได้ละอายพระทัยแก่เทพดา ปณณสาละ วิสิตวา เสด็จเข้าสู่ภายในพระบรรณศาลา
 ขบพระพักตราทรงพระกันแสงสะอื้นให้ ว่าไอ้เจ้าเพื่อนเชษฐาใจของพ่อเอ๋ย เจ้าเคยกระทำการมั่วไปเป็นไหน จึงมา
 ตกเชษฐาใจไร้ยากอนาถาให้พราหมณ์ชราว่างร้ายกาจ ตะแกมาทำสีหนาทโทยโทยตี โอเวลาปานฉะนี้ก็สายอัน
 คนทั้งหลายเขาเรียกกันกินอาหาร บ้างก็เล่าโลกลูกหลานให้อาบน้ำแล้วหลับนอน แต่สองบังอรของพ่อนี้ใครจะ
 ปรานีให้นม น้ำ ก็จะทำตรารำลำบากใจ ที่ไหนจะเดินได้ด้วยพระบาทเปล่า ทั้งไอแดดจะแผดเผาให้พุง
 จะชอกช้ำค้ำเป็นหนองลงลามไหล สองสุริยวงศ์ตั้งแต่ว่าจะทรงกันแสงให้ สุดอาลัยของพ่อแล้วที่จะติดตาม
 จะบ่าหน้าไปหาพราหมณ์เมื่อยามเย็น เฒ่าจัญไรไหนเลยจะเห็นด้วยสองเจ้า มีแต่จะรุกร้าคำรามตี ธชิตีเอ๋ย
 กระไรเลยไม่เกรงขามเราบ้างเมื่อยามจน จะคิดดูบ้างเป็นไรว่าลูกทั้งสองคู่ชีวิตมัตม์ ยังตัดใจให้ขาดมิให้เสีย
 ประโยชน์ แต่ก่อนโสธข้าสินไถ่สืบมาถึงสี่ชั่ว ผู้อื่นผู้ก็เกรงกลัวไม่ทำได้เหมือนพราหมณ์ผู้นี้ วาไรชเสว เม สโต
 เสมือนหนึ่งพราณเบ็ดมาตีปลาที่หน้าไซ บรรดาปลาจะเข้าไปให้แตกฉาน ตัวเราผู้ทำทานเหมือนตัวปลา
 พระโพธิญาณในภายหน้านั้นคือไซ ปรารถนาจะเข้าไปจึงยกพระลูกให้เป็นทานบารมี พระลูกรักทั้งสองศรีตั้ง
 กระแสสินธุ์ พราหมณ์ประมาทหมิ่นมาด่าตี เสมือนกระทุ่มวาริให้ปลาตื่น น้ำพระทัยท้าวเธอถอยคินจาก
 อุเบกษา บังเกิดอวิชชามาห่อหุ้ม พระปัญญานั้นกลัดกลุ้มไปด้วยโมโหหลุมหลง โทโสเข้าซ้ำส่งให้บังเกิดวิหิงสา
 ขึ้นทันที ว่าอุเหม! อุเหม! พราหมณ์ผู้นี้อาจองทะนงหนอ มาตีลูกต่อหน้าพ่อไม่เกรงใจ ธชิตีเอ๋ย งามาอยู่ป่าเปล่า
 เมื่อไร ทั้งพระขรรค์ศิลป์ชัยก็ถือมา อนุญาตปี คเหตุวา ก็ทรงพระแสงธนูศรกระสันมันกับมือ ฆ่าพราหมณ์ผู้นี้
 เสียเถิดหรือ เธอก็ฮึดหื้ออยู่แต่ในพระทัย ภายหลังจึงพิจารณาในพระอริยประเพณีหน่อพุทธานุการ ก็รู้ว่าอาตมะ
 นี้เพิ่มพูนมหาปุตตปริจาคเจียวสีหาว่า เมื่อพระปัญญาบังเกิดมี พระบรมราชฤชี่เธอจึงตรัสสอนพระองค์เองว่า
 โภ เวสสันดร ดูกรมหาเวสสันดร อย่าอวรณ์ไว้ไว้ทำเนาเขา ข้ากับเจ้าเขาจะตีกันไม่ต้องการ ให้ลูกเป็นทาน
 แล้วยังมาสอดแล้วเมื่อภายหลัง ท้าวเธอก็ตั้งพระสมาธิระงับดับพระวิโยค กลับพระโศกสงบแล้ว พระพักตร์ก็
 ผ่องแผ้วแจ่มใส ดุจทองอุไรทั้งแท่ง อันบุคคลแก่ล้าแล้วมาวางไว้ในพระอาศรม ตั้งแต่จะเซยซาพระปิย
 บุตรทานบารมีแห่งหน่อพระชินศรีเจ้า นั้นแล

เจ้าพระยาพระคลัง (หน)

